

Ks. PAWEŁ PAŁKA

PRACE NAD KODEKSEM PRAWA KANONICZNEGO DLA KATOLICKICH KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH

Katolicy różnych obrządków wschodnich, utożsamianych niekiedy z odpowiednimi Kościołami Wschodnimi¹, różnią się od łacinników nie tylko liturgią, lecz również w znacznym stopniu swoją dyscypliną kościelną. Wyrazem tego jest stwierdzenie Kodeksu Prawa Kanonicznego, iż mimo częstego powoływania się na dyscyplinę Katolickiego Kościoła Wschodniego przepisy w tym Kodeksie zawarte nie dotyczą tego Kościoła, chyba że chodzi o takie sprawy, które *ex natura rei* wiążą również wiernych obrządku wschodniego².

Dyscyplina Katolickich Kościołów Wschodnich nie jest również jednolita. Zachodzące w niej różnice spowodowane są przede wszystkim różnorodnością źródeł kształtujących tę dyscyplinę, jakimi są zwłaszcza normy ustalone dla poszczególnych Kościołów Wschodnich przez Stolicę Apostolską, patriarchów oraz synody miejscowe². Kościoły te nie posiadają jednego wspólnego kodeksu mimo iż myśl jego opracowania podnoszona była już dość dawno, lecz dopiero obecnie prace nad jej zrealizowaniem wchodzą w stadium końcowe.

Na potrzebę wspólnego zbioru praw dla wiernych obrządków wschodnich zwrócono uwagę już w okresie przygotowawczych prac do I soboru Watykańskiego. Znalazło to wyraz w pracach Komisji Wschodniej przygotowującej materiał na ten sobór. Na szóstym jej posiedzeniu stwier-

¹ Por. C. Pujol, *Decretum Concilii Vaticani II „Orientalium Ecclesiarum”*. Textus et commentarium, Romae 1970, s. 29—39.

² Kan. 1: „Licet in Codice iuris canonici Ecclesiae quoque Orientalis disciplina saepe referatur, ipse tamen respicit Latinam Ecclesiam, neque Orientalem obligat, nisi de iis agatur, quae ex ipsa rei natura etiam Orientalem afficiunt”.

dzono wówczas, iż „księgą, której czuje się wielką potrzebę dla Kościoła Wschodniego jest kodeks prawa kanonicznego”⁴. Wypowiedź ta odzwierciedlała zresztą życzenie hierarchii Kościołów Wschodnich. W tym bowiem duchu wypowiadali się między innymi patriarcha melchicki Grzegorz II Yusef⁵ oraz katoliks chaldejczyków Józef Audo⁶. Wcześniej jeszcze, bo w 1862 r., Pius IX, ustanawiając w Kongregacji Rozkrzewiania Wiary specjalną sekcję do spraw obrządków wschodnich, zlecił jej aby przez swego kardynała ponensa troszczyła się również o gromadzenie źródeł prawa dotyczącego obrządków wschodnich⁷. Podobne zadanie tenże papież już w roku 1858 zlecił Janowi Pitra, który przygotował dwa tomy znanego zbioru p.t. *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*⁸.

Chociaż w pracach przygotowawczych do soboru I Watykańskiego wyraźnie podkreślano potrzebę dokonania kodyfikacji prawa wschodniego to jednak z racji przedwczesnego przerwania obrad soborowych nie udało się uczynić w tym względzie. W dziedzinie dyscypliny Kościołów Wschodnich przygotowano tylko projekt przepisów o szafarzu nadzwyczajnym bierzmowania⁹ i o obrządkach wschodnich¹⁰, lecz i te projekty nie zdążyły już wejść pod obrady soborowe.

Sprawa Kodeksu dla wiernych obrządku wschodniego odżyła wyraźnie znowu po ogłoszeniu Kodeksu Prawa Kanonicznego dla Kościoła Łacińskiego w 1917 r. Wtedy to zarówno patriarchowie jak i biskupi obrządku wschodniego przedkładali prośby Stolicy Apostolskiej o podobny kodeks dla Kościołów Wschodnich¹¹. Prośby te zdecydowanie poparł kardynałowie na swym posiedzeniu plenarnym w dniu 25. VII. 1927 r.¹² To też w jakimś stopniu przyczyniło się do przyspieszenia rozpoczęcia prac nad oczekiwaną kodyfikacją.

PRACE NAD PRZYGOTOWANIEM KODEKSU

Wstępem do rozpoczęcia tych prac było ustanowienie przez Piusa XI Komisji Kardynalskiej do studiów przygotowawczych Kodyfikacji Wschodniej (Commissione Cardinalizia per gli studi preparatori della

³ Por. G. Michiels, *Normae Generales Juris Canonici*, ed. altera, vol. I, Parisii-Tornaci-Romae 1949, s. 46—54.

⁴ Mansi, t. 49, col. 1012.

⁵ Mansi, t. 49, col. 200.

⁶ Mansi, t. 50, col. 515.

⁷ Pii IX *Pontificis Maximi Acta*, pars prima, vol. III, s. 410.

⁸ J. B. Pitra, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, Romae 1868.

⁹ Mansi, t. 53, col. 893.

¹⁰ Mansi, t. 53, col. 897—902.

¹¹ Por. P. Pałka, *Nowa kodyfikacja prawa dla Kościoła Wschodniego*. „Zeszyty Naukowe KUL”, III (1960) z. 4 (12) s. 85.

¹² *Oriente Cattolico*, 1962, s. 36.

codificazione canonica orientale). W skład tej Komisji, powołanej do życia 13. VII. 1929 r., obok kardynała P. Gasparri, jako przewodniczącego, weszli kardynałowie: L. Sincero, B. Cerretti i F. Ehrle. Sekretarzem jej został J. Cicognani, późniejszy kardynał Sekretarz Stanu¹³. Komisji tej zostało dodanych z różnych obrządków wschodnich 14 konsultorów wskazanych przez odnośnych ordynariuszy oraz 5 konsultorów obrządku łacińskiego. W łonie tak ukonstytuowanej Komisji powstały dwie sekcje odpowiadające różnym zadaniom jakie przypadły tej Komisji do wykonania. Jedna z tych sekcji miała zająć się właściwymi pracami przygotowawczymi do kodyfikacji prawa przez opracowanie odpowiednich schematów, zadaniem zaś drugiej było gromadzenie i wydanie tekstów źródłowych dotyczących różnych obrządków wschodnich¹⁴.

Wykonanie tych prac nie było łatwe. Już sam bowiem fakt różności obrządków wschodnich i z tym związanych różnic dyscyplinarnych oraz tradycji i zwyczajów miejscowych wymagał bardzo wnikliwych i trudnych badań. Należało też zbadać, ocenić i krytycznie wydać wielką liczbę tekstów źródłowych z uchwał dawnych soborów powszechnych, synodów partykularnych, zarządzeń patriarchów i innych hierarchów wschodniego oraz do ordynariuszy łacińskich znajdujących się na terenach opracowywane schematy poszczególnych dziedzin prawa. Schematy te miały być przesyłane do ordynariuszy i przełożonych zakonów obrządku wschodniego oraz do ordynariuszy łacińskich znajdujących się na terenach wschodnich lub mających na swym terytorium wiernych obrządku wschodniego, aby mogli oni zgłosić swoje krytyczne uwagi odnośnie opracowywanych schematów¹⁵.

Wyliczone tu zadania Komisja wypełniła w ciągu sześciu lat. Papież Pius XI, stwierdziwszy zakończenie prac przygotowawczych przez tę Komisję, dnia 17. VII. 1935 r. na jej miejsce ustanowił nową noszącą nazwę Komisji Papieskiej do zredagowania Kodeksu Prawa Kanonicznego Wschodniego (Pontifica Commissione per la Redazione del Codice di Diritto Canonico Orientale)¹⁶. W skład tej Komisji weszli następujący kardynałowie: L. Sincero, jako przewodniczący, oraz E. Pacelli, J. Serafini i P. Fumassoni Biondi. Sekretarzem został A. Coussa, którego później zastąpił D. Faltin¹⁷. Z czasem w składzie Komisji nastąpiły poważniejsze zmiany. Dotyczyło to również i samego przewodniczącego. Po śmierci kard. Sincero stanowisko to pełnili kolejno kardynałowie: M. Massimi i F. Agagianin¹⁸. Do pomocy w pracach Komisji powołani zo-

¹³ AAS 21 (1929) 669.

¹⁴ Oriente Cattolico, 1962, s. 37.

¹⁵ Tamże, s. 39.

¹⁶ AAS 27 (1935) 306—308.

¹⁷ Oriente Cattolico, 1962, s. 46.

¹⁸ Tamże, s. 42.

stali również konsulturzy z różnych obrządków wschodnich w liczbie 9 oraz 4 z obrządku łacińskiego¹⁹.

Zadaniem tej Komisji było: a) zbadać uwagi krytyczne i wnioski przekazane przez ordynariuszów odnośnie przesłanych im przez poprzednią Komisję schematów b) ustalić tekst kanonów Kodeksu oraz samą jego formę; c) zająć się dalszą publikacją zebranych źródeł dawnego prawa²⁰.

Zadanie to, zarówno odnośnie dalszej publikacji źródeł²¹ jak i przygotowania samego Kodeksu, wypełniła Komisja w ciągu kilkunastu lat. Przy ustalaniu formy Kodeksu i redakcji poszczególnych kononów wzorowano się tu w dużej mierze na Kodeksie Kościoła Łacińskiego. Ze zrozumiałych względów uwzględniono przy tym zawsze specyfikę dyscypliny wschodniej w tym co ją różniło od dyscypliny obrządku łacińskiego. W rezultacie jednak dość znaczna liczba kanonów nowej kodyfikacji jest dosłownym powtórzeniem kanonów Kodeksu łacińskiego²². Po wnikliwych badaniach i dyskusjach nad poszczególnymi częściami kodyfikacji w grupach konsultorów prace nad redakcją kanonów zostały zakończone na początku 1945 r. Od tej daty do 1948 r. całość dokonanej kodyfikacji, stanowiącej Kodeks liczący 2666 kanonów, była przedmiotem dyskusji posiedzeń plenarnych Komisji²³. Z tak przygotowanego Kodeksu tylko 1590 kanonów zostało promulgowanych w latach 1949—1957 przez czterokrotne motu proprio Piusa XII, a mianowicie:

a) 22. II. 1949 r., prawo małżeńskie (m.p. „*Crebrae allatae sunt*”), 131 kanonów z mocą wiążącą od 2. V. 1949 r.²⁴

b) 6. I. 1950 r., prawo procesowe (m.p. „*Sollicitudinem Nostram*”), 576 kanonów z mocą wiążącą od 6. I. 1951 r.²⁵

c) 9. II. 1952 r., prawo zakonne, majątkowe i znaczenie niektórych terminów prawnych (m.p. „*Postquem Apostolicis Litteris*”), 325 kanonów z mocą wiążącą od 21. XI. 1952 r.²⁶

d) 2. VI. 1957 r., o obrządkach wschodnich i osobach (m. p. „*Cleri sanctitatis*”), 558 kanonów z mocą wiążącą od 25. III. 1958 r.²⁷

Pozostałe części Kodeksu (*Normae generales, de sacramentis, de locis et temporibus sacris, de delictis et poenis*) przygotowane były również

¹⁹ Tamże, s. 42.

²⁰ Tamże, s. 41—42.

²¹ Dotąd wydano 41 tomów w 3 seriach: I i II seria pod tytułem „*Fonti*”, III pod tytułem „*Fontes*”. Por. D. Faltin, *Codex Juris Canonici Orientalis*. W: *Dictionarium Morale et Canonicum, cura Petri Palazzini*, I, s. 721.

²² Por. P. Pałka, art. cyt., s. 85—92.

²³ *Oriente Cattolico*, 1974, s. 58.

²⁴ *AAS* 41 (1949) 89—119.

²⁵ *AAS* 42 (1950) 5—120.

²⁶ *AAS* 44 (1952) 65—162.

²⁷ *AAS* 49 (1957) 433—603.

²⁸ *Oriente Cattolico*, 1974, s. 58.

do promulgacji²⁸. Papież Jan XXIII w dniu 25. I. 1959 r. w swej allokucji do kardynałów wspominał nawet o rychłej ich promulgacji, lecz zapowiedź soboru II Watykańskiego spowodowała zaniechanie tego²⁹. Słusznie przewidywano bowiem, że uchwały soborowe mogą wnieść nowe elementy również do kodyfikacji wschodniej, które będą domagać się jej rewizji. Przewidywanie to było tym bardziej uzasadnione, iż wspomniany papież zapowiedział także reformę dotychczasowego Kodeksu Prawa Kanonicznego³⁰.

PRACE NAD REWIZJĄ PRZYGOTOWANEGO KODEKSU

Rewizję prawa kanonicznego przyspieszył niewątpliwie II sobór Watykański przez wprowadzenie niektórych zmian do dyscypliny kościelnej. Wstępem do rewizji prawa obrządku łacińskiego było ustanowienie 28. III. 1963 r. przez pap. Jana XXIII Papieskiej Komisji do Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Komisji tej zostało zlecone zadanie dokonania reformy Kodeksu z uwzględnieniem przede wszystkim postanowień soboru II Watykańskiego³¹. Te same racje przemawiały również za potrzebą rewizji prawa Kościołów wschodnich. Okazało się to konieczne zwłaszcza po uchwaleniu 21. XI. 1964 r. dekretu soborowego „*Orientalium Ecclesiarum*”³² oraz wydaniu motu proprio Pawła VI „*Ad purpuratorum Patrum*” z 11. II. 1965 r.³³ i „*Episcopalis potestatis*” z dnia 2. V. 1967 r.³⁴. Dla dokonania rewizji prawa wschodniego została w dniu 10. VI. 1972 r. powołana przez pap. Pawła VI Komisja Papieska do Rewizji Kodeksu Wschodniego (*Pontifica Commissione per la revisione del Codice di Diritto Canonico Orientale*)³⁵. Z chwilą ustanowienia tej Komisji przestała istnieć, po 37 latach swej owocnej pracy, dobrze zasłużona Komisja Papieska do zredagowania Kodeksu prawa wschodniego.

Z wyraźnego zalecenia papieskiego zadaniem nowej Komisji jest dokonanie rewizji całego Kodeksu wschodniego przygotowanego przez poprzednią Komisję ustanowioną w 1935 r. Rewizja ta ma bowiem dotyczyć zarówno tych części Kodeksu, które zostały opublikowane w latach 1949—1957 przez wyżej wspomniane czterokrotne motu proprio Piusa XII, jak i kanonów już przygotowanych, lecz dotąd nie publikowa-

²⁹ Tamże.

³⁰ Por. E. Szafranski, *Prawo Kanoniczne w okresie odnowy soborowej*, t. I, Warszawa 1976, s. 77.

³¹ Tamże.

³² Por. C. Pujol, *Decretum Concilii Vaticani II „Orientalium Ecclesiarum”*. Textus et Commentarium, Romae 1970.

³³ AAS 57 (1965) 295—297.

³⁴ AAS 59 (1967) 385—390.

³⁵ Nuntia, 1975, nr 1, s. 11.

nych³⁶. Ma ona — podobnie jak rewizja Kodeksu Kościoła łacińskiego — być dokonywana głównie w świetle dekretów soboru II Watykańskiego, a więc głównie przez wprowadzenie do Kodeksu postanowień i dyrektyw tego soboru. Zrozumiała jest rzeczą, że mają tu być brane pod uwagę również i te zarządzenia posoborowe Stolicy Apostolskiej, które wyraźnie odnoszą się do Kościołów Wschodnich.

W chwili ustanowienia wspomnianej tu Komisji w skład jej, poza przewodniczącym kardynałem Józefem Parecattil, ordynariuszem archidiecezji Erkulanum dla chaldeo-malabarczyków w Indiach, weszli: wszyscy patriarchowie obrządków wschodnich (chaldejskiego, koptyjskiego, maronickiego, melchickiego, ormiańskiego, syryjskiego) oraz następujący kardynałowie: J. Villot (sekretarz Stanu), M. Furstenberg (prefekt Kongregacji dla Kościołów wschodnich), A. Rossi (prefekt Kongregacji dla Ewangelizacji Narodów), P. Felici (prezes Komisji do Rewizji Kodeksu łacińskiego), J. Willebrands (przewodniczący sekretariatu Jedności Chrześcijan), A. Samore (prefekt Kongregacji Sakramentów). Ponadto do tej Komisji zostało powołanych 11 biskupów obrządków wschodnich (Hermaniuk, Yemmeru, Thengathil, Sipovic, Stratiew, Gad, Perniciaro, Cristea, Kocisko, Rusnack, Dudas). Do bezpośredniego kierownictwa pracami Komisji, poza przewodniczącym mieszkającym zdala od Rzymu, wyznaczeni zostali: biskup tyt. obrządku syryjskiego C.I. Mansourati, jako wice-przewodniczący Komisji oraz O.J. Żużek, rektor Papieskiego Instytutu Wschodniego, jako sekretarz³⁷. W ostatnim czasie skład osobowy Komisji uległ pewnym zmianom³⁸.

Do tak ukonstytuowanej Komisji powołano dość liczne grono konsultorów. W dniu 15. IX. 1973 r. zostało mianowanych ich 65, a 19. VII. 1975 dalszych 5 głównie z różnych obrządków wschodnich. Wśród tych konsultorów jest kilkunastu łacinników, w tym dwóch prawników świeckich (Plöchl Willibald, Bucci Onorato)³⁹. Organem Komisji, informującym o przebiegu prac, są *Nuntia*, ukazujące się w zasadzie dwa razy do roku⁴⁰.

Prace konsultorów prowadzone są w 10 zespołach roboczych (*coetus*). Każdy z nich, liczący od 13—17 osób, ma przydzielony ściśle określony dział reformowanego Kodeksu do przepracowania i ponownego zredagowania projektu nowych konanów. Przydział tych prac na poszczególne zespoły jest następujący:

1. Zespół centralny (*coetus centralis*) koordynuje prace wszystkich zespołów opracowujących niżej wskazane działy prawa;

---

³⁶ Tamże,

³⁷ Tamże,

³⁸ Tamże, s. 12.

³⁹ Tamże, s. 13.

2. Normy ogólne, obrządki, osoby fizyczne i moralne, władza zwyczajna i delegowana;
3. Hierarchia kościelna;
4. Duchowieństwo, Magisterium Kościoła;
5. Mnisi i inni zakonnicy;
6. Laicy, majątek kościelny;
7. Małżeństwo;
8. Sakramenty, miejsca i czasy święte;
9. Przepisy i kary;
10. Prawo procesowe⁴¹.

Wstępne prace Komisja rozpoczęła przejęciem i zreorganizowaniem całego archiwum dwóch poprzednich Komisji ze wszystkimi materiałami zgromadzonymi w latach 1929—1972. Zbadano też wnioski hierarchów wschodnich odnośnie proponowanych kandydatów na konsultorów oraz zalecenia Wydziału Prawa Kanonicznego Papieskiego Instytutu Wschodniego w Rzymie podającego „Norme per la Ricognizione del Diritto Canonico Orientale”. Normy te, opracowane przez wspomniany wydział na prośbę Komisji, miały wskazać kierunek prac nad odnową Kodeksu⁴².

Uroczysta inauguracja prac Komisji dokonana przez pap. Pawła VI, z udziałem członków Komisji i konsultorów, odbyła się w Kaplicy Sykstyńskiej 18 marca 1974 r. W dniach zaś 20—23 tegoż miesiąca i roku odbyło się pierwsze posiedzenie plenarne, na którym przedyskutowano i przyjęto zasady jakich ma się trzymać Komisja w pracach nad odnową Kodeksu⁴³. Odtąd prace w poszczególnych zespołach konsultorów prowadzone są według z góry ustalonego harmonogramu⁴⁴. Według opublikowanego sprawozdania z działalności Komisji za okres do 21.VI. 1975 r. poszczególnych zespołach konsultorów przebadano i przedyskutowano kanony dotyczące następujących zagadnień⁴⁵: patriarchowie i arcybiskupi więksi, natura duchownych i ich obowiązki, zwyczaj prawny, kościoły partykularne a. obrządki, zrywające przeszkody małżeńskie, chrzest i jego stosunek do bierzmowania i Eucharystii, mnisi i inni zakonnicy, obowiązki laików, trybunały sądowe w patriarchacie, przestępstwa przeciw wierze i jedności Kościoła. Dla braku danych trudno dziś powiedzieć, jakie szczegółowe zagadnienia są przedmiotem prac poszcze-

⁴⁰ Wydaje Pontificia Commissio Codicis Juris Canonici Orientalis Recognoscendo od 1973 r.

⁴¹ *Oriente Cattolico*, 1974, s. 60.

⁴² G. Orioli, *I lavori della Commissione della sua istituzione al 21 giugno 1975*. W: *Nuntia*, 1975, nr 1, s. 20.

⁴³ *Oriente Cattolico*, 1974, s. 60.

⁴⁴ Już w początku roku 1975 były wyznaczone terminy posiedzeń zespołów konsultorów na cały rok 1976, a zespołu centralnego (Coetus Centralis) na pierwszą połowę stycznia 1977 r.

⁴⁵ G. Orioli, art. cyt., s. 21—22.

gólnych zespołów konsultorskich. Trudno też przewidzieć kiedy prace nad odnową Kodeksu zostaną zakończone definitywnie, i jak wielkie zmiany zostaną wprowadzone w tym względzie. Z przyjętego sposobu prowadzenie prac i zadań stawianych Komisji można jedynie wnioskować, że zmiany będą znaczne. Za tym przemawiają dotychczas opublikowane fragmenty schematów dotyczących zrywających przeszkód małżeńskich⁴⁶, patriarchów i arcybiskupów większych⁴⁷. Więcej jeszcze światła na całość odnowy Kodeksu rzucają wspomniane już wyżej zalecenia kanonistów z Papieskiego Instytutu Wschodniego w Rzymie.

Według tych zaleceń Kodeks ma przede wszystkim zawierać przepisy zgodne z tradycją wschodnią, odpowiadające dzisiejszym warunkom oraz zgodne z duchem soboru II Watykańskiego. Ma to być wspólny Kodeks dla wszystkich Katolickich Kościołów Wschodnich z tym jednak, iż powinien dopuszczać możliwość regulowania niektórych spraw prawem partykularnym. Przy opracowywaniu takiego Kodeksu nie może być brany za podstawę Kodeks Kościoła Łacińskiego, jak to miało miejsce w pracach poprzedniej Komisji. Winien on podawać tylko te generalne normy II soboru Watykańskiego i później wydane przez Stolicę Apostolską, które wprost dotyczą Kościoła Wschodniego. Kodeks winien mieć swoją inspirację w elementach typowo wschodnich, kórych należy szukać w dawnych synodach wschodnich, w różnych zbiorach wschodnich katolickich i niekatolickich, w zwyczajach i obyczajach, gdy są one wyrazem ducha wschodniego. Kodeks winien mieć charakter ekumeniczny stąd też musi podkreślać, że wiąże on tylko katolików, że normy w nim zawarte ustanowione są tylko dla warunków obecnych i na czas dokąd Kościół Katolicki i Kościoły Wschodnie odłączone nie dojdą do pełnej jedności. Z tej też racji przy reformie Kodeksu winny być starannie rozważone również przepisy Kościoła ortodoksyjnego, aby odnowa przepisów, o ile to możliwe, dawała nadzieję przywrócenia pełnej jedności. Reformowany Kodeks winien też uznać prawo Kościoła odłączonego do rządzenia się według własnej dyscypliny. Chociaż Kodeks ma mieć przede wszystkim charakter prawny to jednak ma mieć również charakter pastoralny stąd też należałoby ograniczyć liczbę przepisów obowiązujących pod nieważnością. W dużym zakresie winna być dopuszczana tu zasada pomocniczości, a pozycja laikatu uznana zgodnie z tradycją Kościołów Wschodnich. Winna być uproszczona procedura sądowa a każdy Kościół partykularny winien mieć możliwość organizowania u siebie trybunału trzeciej instancji. W prawie karnym należało by całkowicie pominąć kary *latae sententiae*, gdyż kary te nie odpowiadają rodzimej tradycji, nieznanne są one również w Kościołach odłączonych.

⁴⁶ Nuntia, 1976, s. 21—30. (J. Prader, *Juris matrimonialis recognitione*).

⁴⁷ Nuntia, 1976, s. 31—52). J. Zużek, *De Patriarchis et archiepiscopis maioribus*).

Ze sposobu prowadzenia prac nad odnową Kodeksu i widocznych już zmian w ujęciu materiału prawnego można wnosić, iż przytoczone wyżej zasady Wydziału Prawa Papieskiego Instytutu Wschodniego w pracach Komisji stosowane są w całej rozciągłości. Stosowanie ich w praktyce wymaga jednak dodatkowych badań, zwłaszcza że, jak stwierdzają wspomniane „Norme”, dotychczasowe przepisy stały się już mało przydatne w warunkach dzisiejszych.

WORKS OVER THE CANONIC LAW CODE FOR CATHOLIC ORIENTAL CHURCHES.

Summary

The necessity of law code for Catholic Oriental Church was already considered in the period of the preparation to the Vatican Ecumenical Council I but still it fell out to wait a long time before it was prepared. The introduction to those works was the establishment by Pope Pius XI in 1929 Commission of Cardinals to start the preparatory studies of Oriental Codification (*Commissio Cardinalitia pro studiis praeparatoriis Codificationis Orientalis*). The task of that Commission was to execute critical studies historical and legal over the sources of law, next it was necessary to settle the project of canons and next to send them to the ordinaries and at last prepare to publish the former sources of the law. After accomplishment of this task that Commission in 1935 was replaced by the Pope's Commission in order to draw up the Code of Canon Oriental Law (*Pontificia Commissione per la Redazione del Codice di Diritto Canonico Orientale*).

Based on the critical remarks of the ordinaries and other clergymen the Commission during more than 15 years prepared the expected Code, but only apart of it was promulgated. In the years 1949—1957 were published only the marriage law, lawsuit law, property law and monastic law as well as personal law, too, jointly with rules of oriental rites. Announcement of the Vatican Council II and the reforms of the Church Law by Pope John XXIII stopped the promulgation of farther parts of the worked out Code. In 1972 was established special Commission to revise that Code both the parts of the Code already published and the parts not yet published (*Pontificia Commissione per la revisione del Codice di Diritto Canonico Orientale*). The matter of revision of the Code regards the renovation of the Code's rules in order to adjust them to instructions issued by Vatican Council II as well as the past Vatican council's II documents of Apostolic See published for Oriental Church.